

Међународни научни скуп

Савремена српска фолклористика 9

**Књига апстраката и
Програм скупа**

International Scientific Conference

Contemporary Serbian Folkloristics 9

**Book of Abstracts and
Program**

Тршић,
2–4. октобар 2020.

Tršić,
October, 2–4th, 2020

Уредници:

Марија Думнић Вилотијевић

Бранко Златковић

Биљана Сикимић

Издавачи:

Удружење фолклориста Србије, Београд

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Београд

Центар за културу „Вук Караџић”, Лозница

Научнообразовно културни центар „Вук Караџић”, Тршић

За издаваче:

Бранко Златковић

Александар Јерков

Снежана Нешковић Симић

Александра Пурић

Штампа:

Штампарија „Ђурђевдан”, Аранђеловац

Тираж:

50 примерака

Одржавање скупа финансијски је помогло
Министарство културе и информисања Републике Србије

Удружење фолклориста Србије, Београд
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Београд
Центар за културу „Вук Караџић”, Лозница
Научнообразовно културни центар „Вук Караџић”, Тршић

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП
САВРЕМЕНА СРПСКА ФОЛКЛОРИСТИКА 9
Тршић 2–4. октобар 2020.

Association of Serbian Folklorists, Belgrade
University Library “Svetozar Marković”, Belgrade
Cultural Centre “Vuk Karadžić”, Loznica
Scientific-Educational and Cultural Centre “Vuk Karadžić”, Tršić

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
CONTEMPORARY SERBIAN FOLKLORISTICS

9

Tršić, October, 2–4th, 2020

ПРОГРАМСКИ ОДБОР:

др Марија Думнић Вилотијевић, научни сарадник, Музиколошки институт САНУ, Београд

др Смиљана Ђорђевић Белић, виши научни сарадник, Институт за књижевност и уметност, Београд

др Бранко Златковић, виши научни сарадник, Институт за књижевност и уметност, Београд

др Александар Јерков, редовни професор, Филолошки факултет, Београд и Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Београд

др Данка Лајић Михајловић, виши научни сарадник, Музиколошки институт САНУ, Београд

др Сузана Марјанић, научни саветник, Институт за етнологију и фолклористику, Загреб

академик Нада Милошевић Ђорђевић, Српска академија наука и уметности, Београд

др Андреј Мороз, редовни професор, Филолошки факултет МГУ, Москва

др Јеленка Пандуревић, ванредни професор, Филолошки факултет, Бања Лука

др Данијела Петковић, виши научни сарадник, Институт за књижевност и уметност, Београд

др Михај Радан, редовни професор, Западни универзитет, Темишвар

др Биљана Сикимић, научни саветник, Балканолошки институт САНУ, Београд

др Бошко Сувајџић, редовни професор, Филолошки факултет, Београд

др Веселка Тончева, доцент, Институт за етнологију и фолклористику с Етнографским музејем БАН, Софија

др Ана Хофман, научни саветник, Институт за студије културе и сећања, Љубљана

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР:

мср Татјана Вујновић Пјевач, Филозофски факултет, Нови Сад

др Марија Думнић Вилотијевић, Музиколошки институт САНУ, Београд

др Бранко Златковић, Институт за књижевност и уметност, Београд

др Данка Лајић Михајловић, Музиколошки институт САНУ, Београд

мср Марина Младеновић Митровић, Институт за књижевност и уметност, Београд

мр Снежана Нешковић Симић, Центар за културу „Вук Караџић”, Лозница

Александра Пурић, Научнообразовно културни центар „Вук Караџић”, Тршић

мср Ана Савић, Институт за књижевност и уметност, Београд

др Биљана Сикимић, Балканолошки институт САНУ, Београд

PROGRAM COMMITTEE:

Marija Dumnić Vilotijević, PhD, Research Associate, Institute of Musicology SASA, Belgrade

Smiljana Đorđević Belić, PhD, Senior Research Associate, Institute for Literature and Arts, Belgrade

Ana Hofman, PhD, Principal Research Fellow, Institute of Culture and Memory Studies, Ljubljana

Aleksandar Jerkov, PhD, Full Professor, Faculty of Philology, Belgrade and University Library "Svetozar Marković", Belgrade

Danka Lajić Mihajlović, PhD, Senior Research Associate, Institute of Musicology SASA, Belgrade

Suzana Marjanić, PhD, Principal Research Fellow, Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb

Nada Milošević Đorđević, Academician, Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade

Andrey Moroz, PhD, Full Professor, Faculty of Philology MGU, Moscow

Jelenka Pandurević, PhD, Associate Professor, Faculty of Philology, Banja Luka

Danijela Petković, PhD, Research Associate, Institute for Literature and Arts, Belgrade

Mihai Radan, PhD, Full Professor, West University, Timișoara

Biljana Sikimić, PhD, Principal Research Fellow, Institute for Balkan Studies SASA, Belgrade

Boško Suvajdžić, PhD, Full Professor, Faculty of Philology, Belgrade

Veselka Tončeva, PhD, Assistant Professor, Institute of Ethnography and Folklore Studies with Ethnographic Museum BAS, Sofia

Branko Zlatković, PhD, Senior Research Associate, Institute for Literature and Arts, Belgrade, President of Association of Serbian Folklorists

ORGANIZATION COMMITTEE:

Marija Dumnić Vilotijević, PhD, Institute of Musicology SASA, Belgrade

Danka Lajić Mihajlović, PhD, Institute of Musicology SASA, Belgrade

Marina Mladenović Mitrović, MA, Institute for Literature and Arts, Belgrade

Snežana Nešković Simić, M. Sc, Cultural Centre "Vuk Karadžić", Loznica

Aleksandra Purić, Scientific-Educational and Cultural Centre "Vuk Karadžić", Tršić

Ana Savić, MA, Institute for Literature and Arts, Belgrade

Biljana Sikimić, PhD, Institute for Balkan Studies SASA, Belgrade

Tatjana Vujnović Pjevač, MA, Faculty of Philosophy, Novi Sad

Branko Zlatković, PhD, Institute for Literature and Arts, Belgrade, the President of the Association of Serbian Folklorists

ТЕМЕ:

1. Град у фолклору/фолклор у граду

Овако сложено, двочлано формулисана тема скупа требало би да повеже класична истраживања у домену народне књижевности, са темом урбаног фолклора којом се до сада на нашим скуповима нисмо посебно усмерено бавили. Други тематски круг може бити схваћен и као историјска, али и као савремена тема, односно, радови се могу бавити дијахроним перспективом градског фолклора, а могу и актуелним стањем које, између осталог, обухвата и фолклор у новим дигиталним медијима и на интернету. У овако формулисане оквире фокусиране на урбану културу могу се уклопити различите фолклористичке поддисциплине, од народне књижевности, преко етнологије, антропологије, етномузикологије, етнокорологије, примењене лингвистике све до историје науке.

2. У трагањима за одговорима Ненада Љубинковића

[посвећено делу недавно преминулог проф. др Ненада Љубинковића (1940–2020), историчара књижевности, фолклористе, социолога културе]

Интересујући се претежно за историју националне књижевности и српску традицијску културу у балканском и светском контексту, Љубинковић је објавио преко четири стотине студија и чланака. Објавио је књиге: *Шаљиве народне приче; Јуначке народне песме; Усмена књижевност југословенских народа; Пјеванија будимска и лајнцишка Симе Милутиновића Сарајлије. Прилог проучавању народне поезије Вуковог времена; Трагања и одговори. Студије из народне књижевности и фолклора (I); Први српски устанак од историје до „народне историје” и њене усмене митизације (са Мирјаном Дрндарски); Наши далеки преци – етномитолошке студије; Од Косовске битке до косовске легенде.* Приредио је већи број зборника и часописа, а издвајају се девет зборника радова о

Српској револуцији (1804–1815) и два тома: *Косово у памћењу и стваралаштву* и *Марко Краљевић – историја, мит, легенда*, у часопису *Расковник*. Посебно је драгоцен његов рад на приређивању дела Тихомира Ђорђевића, Веселина Чајкановића, Павла Софрића Нишевљанина, Павла Поповића, Душана Ј. Поповића и Владимира Ђоровића. У Институту за књижевност и уметност утемељио је пројекат *Српско усмено стваралаштво у балканском контексту*. Током 2005, покренуо је међународни научноистраживачки пројекат *Oral tradition of Serbian epic songs* (УНЕСКО). Био је професор Факултета музичке уметности, као и покретач и сарадник значајних удружења и институција. Његова библиографија објављена је у зборнику радова *Промисљања традиције – фолклорна и литерарна истраживања* (2014).

3. Савремена фолклористика

У оквиру ове теме могу бити представљени резултати актуелних теренских и архивских истраживања и радови који предлажу и испитују нове приступе у свим фолклористичким областима, од народне књижевности, преко етнологије, антропологије, етномузикологије, етнокореологије, примењене лингвистике све до историје науке.

TOPICS:

1. Folklore City / Folklore in the City

This twofold topic aims to connect classical research in the domain of folk literature, with the topic of urban folklore, which has not been problematized in our meetings so far. The second thematic circle may be perceived both as a historical and contemporary topic – the papers may tuck under the diachronic perspective of urban folklore, but also its contemporary condition which includes, inter alia, folklore in digital media and on the Internet. This formulation of the topic focused on urban culture encompasses various folkloristic disciplines – folk literature, ethnology, anthropology, ethnomusicology, ethnochoreology, applied linguistics, and the history of science.

2. In Search of Nenad Ljubinković's Answers

[dedicated to the work of the recently deceased Prof. Nenad Ljubinković, PhD (1940–2020), historian of literature, folklorist, sociologist of culture]

According to the predominant interest for the history of the national literature and Serbian traditional culture in the Balkans and global contexts, Ljubinković published over four hundred essays, articles, reviews, and encyclopaedic entries. He published the following books: *Humorous Folk Tales*; *Heroic Folk Songs*; *Oral Literature of South Slavic People*; *Collection of Sima Milutinović Sarajlija's Buda and Leipzig Folk Songs. A Contribution to the Research of Folk Poetry in Vuk's Time*; *Research and Results. Studies in Folk Literature and Folklore (I)*, awarded the Vuk's Prize in science, in 2010; *The First Serbian Uprising from History to "Folk History" and Its Oral Mythization* (co-authored by Mirjana Drndarski); *Our Distant Ancestors – Ethno-mythological Studies*; *From the Battle of Kosovo to the Legend of Kosovo*. He edited numerous books and journals, nine volumes on the Serbian Revolution (1804–1815) and two thematic volumes *Kosovo in Memory and Literature* and *Marko*

Kraljević – History, Myth, Legend in the journal *Raskovnik*. His redaction of the works of Tihomir Đorđević, Veselin Čajkanović, Pavle Sofrić Niševljanin, Pavle Popović, Dušan J. Popović and Vladimir Ćorović, is particularly valuable. He established the project *Serbian Oral Literature in the Balkans' Context* at the Institute for Literature and Arts. In 2005, he established the international research project *Oral Tradition of Serbian Epic Songs* (UNESCO). He was a professor at the Faculty of Music, he founded and collaborated in numerous important associations and institutions. His bibliography was published in the volume *Rethinking Tradition – Folklore and Literature Research* (2014).

3. Contemporary Folkloristics

The results of an ongoing field and archival research are presented within this topic, proposing and challenging new approaches in all folkloristic disciplines – folk literature, ethnology, anthropology, ethnomusicology, ethnochoreology, applied linguistics, and the history of science.

ПРОГРАМ

2. 10. 2020. петак (долазак у Тршић, ручак)

16.00 Свечано отварање програма Скупа

Бранко Златковић, Удружење фолклориста Србије

Снежана Нешковић Симић, Центар за културу „Вук Караџић”,

Лозница

Александра Пурић, Научнообразовно културни центар

„Вук Караџић”, Тршић

Пленарна излагања у част Ненада Љубинковића, председава

Бранко Златковић

16.20–16.40 Бошко Сувајџић: Ненад Љубинковић или велики замах критичке фолклористике

16.40–17.00 Татјана Вујновић Пјевач: Дечји фолклор као истраживачка тема Ненада Љубинковића

17.00–17.20 Снежана Самарџија: *Златна свирала*. Ненад Љубинковић о збирци Симе Милутиновића

17.20–17.30 дискусија

Промоција нових издања Удружења фолклориста Србије,
модератор Бранко Златковић

18.00–18.45 говоре Биљана Сикимић, Бошко Сувајцић, Данијела Поповић Николић, Данка Лајић Михајловић и Смиљана Ђорђевић Белић

19.00 вечера

3. 10. 2020. субота Прва секција: Град у фолклору/фолклор у граду (1), председава Милина Ивановић Баришић

10.00–10.15 Бранко Златковић: Казивања о освајањима устаничких градова

10.15–10.30 Ана Савић: Београд у сећању – приповедно уобличавање сећања на јавни и културни живот града

10.30–10.45 Биљана Сикимић: Акције скојеваца у Београду 1941: Између усмене историје и романсиране историографије

10.45–11.00 Јована Милованчевић: Фолклорно порекло мотива, теме и слика у простору града кроз збирке „Ждрело” и „Улица” Новице Тадића

11.00–11.15 Сава Дамјанов: Град у еротској усменој традицији

11.15–11.30 Ана Вукмановић: Свакодневни живот града у усменој лирици

11.30–11.45 дискусија

12.00 ручак и излет

3. 10. 2020. субота Прва секција: Град у фолклору/фолклор у граду (2), председава Биљана Сикимић

16.00–16.15 Данијела Васић: Натприродно у модерном Јапану

16.15–16.30 Suzana Marjanić: Antrozoologija zoopolisa ili „Grad na četiri noge”

16.30–16.45 Зоран Стефановић: Градови српског и руског фолклора у београдском стрипу

16.45–17.00 Драгољуб Перић: Сајберпростор и урбани фолклорни наративи

17.00–17.15 Милина Ивановић Баришић: Теренска истраживања града у етнологији и антропологији

17.15–17.30 Нина Аксић: Сlike које говоре – култура графита и мурала у Новом Пазару

17.30–18.00 дискусија

3. 10. 2020. субота Прва секција: Град у фолклору/фолклор у граду (3), председава Марија Думнић Вилотијевић

18.00–18.15 Веселка Тончева: Градско-селският тип песни в България от края на 19. и началото на 20. век – словесно и музикално съдържание

18.15–18.30 Галя Грозданова Радева: Гвардейският представителен духов оркестър на Република България: медиатор между града и фолклора в съвремеността

18.30–18.45 Георги Дикин: European Musical Influences in Greece from the Middle of the 19th until the Middle of the 20th Century – An Attempt to Overview the Main Bibliography

18.45–19.00 Александра Миланова: Reflecting Europe: Presenting the Project “European Influences in the Modern Urban Music Culture in the Balkans. Bibliographic Research“

19.00–19.15 Марија Думнић Вилотијевић: Етномузиколошки приступи градској музици на примеру народне музике Врања

19.15–19.30 Димитар Атанасов: Цвет нације: како је божур добио српско држављанство

19.30–19.45 дискусија

20.00 вечера

3. 10. 2020. субота Друга секција: Фолклорне колекције, председава Данијела Поповић Николић

10.00–10.15 Милан Лукић: Браћа и сестра – Сестре и брат, након свих ових година

10.15–10.30 Бранко Ђупурдија: Ојкан из Дрежнице: Значење објављених песама

10.30–10.45 Марина Младеновић Митровић: Збирка народних приповедака Милоша Ивковића у светлу савремене фолклористике

10.45–11.00 Данијела Поповић Николић: Рукописна заоставштина Легата Тихомира Р. Ђорђевића у Народној библиотеци Србије

11.00–11.15 Дејан Илић: Босанскохерцеговачке збирке српских епских песама у Етнографској збирци Архива САНУ – симболичко мапирање простора

11.15–11.30 Дејан Ајдачић: Радови о српском фолклору на конгресима слависта (1929–2018)

11.30–11.45 дискусија

12.00 ручак и излет

3. 10. 2020. субота Друга секција: Теренска истраживања фолклора и етнолингвистика, председава Соња Петровић

16.00–16.15 Соња Петровић: Причања о Косовском боју и јунацима у савременим записима из Србије

16.15–16.30 Биљана Анђелковић: Наративи о манастиру Тумане: Прилог проучавању ходочашћа у Србији

16.30–16.45 Марија Миљковић: „Кад кум иде, сва се земља тресе. Спречи ти је кум него род” (Записи са терена о народној установи кумства на северу Косова и Метохије)

16.45–17.00 Магда Миликић: Теренско истраживање о народној медицини

17.00–17.15 Валентина Питулић: Обредни хлебови у традиционалној култури Срба на Косову и Метохији

17.15–17.30 Драгана Ђурић: Месец у народном веровању и понашању код Срба – традиција и савременост

17.30–18.00 дискусија

4. 10. 2020. недеља Трећа секција: Савремени фолклор и интердисциплинарност, председава Саша Кнежевић

10.00–10.15 Саша Кнежевић: Без гусала нема разговора?

10.15–10.30 Марко Стојановић: Наративи етнотуризма и псеудо наслеђе

10.30–10.45 Данијела Митровић: Стваралачки процес у теорији формуле и интертекстуалности

10.45–11.00 Александра Миљановић: Прогоњена деца у српским народним бајкама

11.00–11.15 Веселин Петровић: Зооними у Вуковом *Рјечнику* у поређењу са зоонимима пријепољског краја

11.15–11.45 дискусија

4. 10. 2020. недеља Четврта секција: Савремени фолклор и теорија и анализа фолклорног текста, председава Бошко Сувајдић

10.00–10.15 Драгана Антонијевић, Ана Банић Грубишић: „Само сапун Србина спасава” – хумористичке по(р)уке о хигијени током ковид-19 пандемије у РС

10.15–10.30 Светлана Королева: Горнозаводское прошлое в современных устных нарративах (фольклорная традиция села Бым Пермского края)

10.30–10.45 Mirella Makurat: Images of the Mother of God in South Slavic Folk Lyric and in Sacred Art

10.45–11.00 Варвара Добровольская: Сюжет 545В „Кот в сапогах” в русской сказочной традиции: фольклорный канон и литературное влияние

11.00–11.30 дискусија

12.00 Пленарно Затварање скупа, завршна реч Бранко Златковић, председник Удружења фолклориста Србије

АПСТРАКТИ РЕФЕРАТА

Дејан Ајдачић
Гдањски универзитет
Гдањск, Пољска
dejajd@gmail.com

Радови о српском фолклору на конгресима слависта (1929–2018)

Радови о српском фолклору су излагани на међународним конгресима слависта почевши од првог конгреса, одржаног у Прагу 1929. године, све до шеснаестог, одржаног у Београду 2018. године. У прилогу ће бити указано на ауторе радова и земље које су представљали, те типове приступа. Српски фолклор се појављује у теоретским и општесловенским студијама, у поређењима две словенске фолклорне традиције, испитивањима рецепције српског фолклора или разматрањима појединих мотива. Најчешће је српска народна епика била предмет испитивања фолклориста слависта, док је мало студија о прози и усменој лирици и односу фолклора и књижевности. Студије о српском фолклору у конгресним зборницима указују и на промене у парадигмама фолклористичких истраживања.

Нина Аксић

Етнографски институт САНУ

Београд, Србија

nina.aksic@ei.sanu.ac.rs

Слике које говоре – култура графита и мурала у Новом Пазару

Тема рада биће култура графита и мурала у Новом Пазару као мултикултуралној и мултиконфесионалној средини. Истраживачки фокус биће на разноврсности тематике овог својеврсног културолошко-социолошког феномена и у складу с тим ће новопазарски графити и мурали бити разврстани у неколико група. Тамошња посебност овог супстандардног ликовног изражавања састоји се у егзистирању једне изузетно јаке навијачке групације, која у националистичком духу (бошњачка националност) осмишљава и бројне графите, те ће овој групи графита бити посвећена нарочита истраживачка пажња. И остале групе графита и мурала биће представљене и коментарисане из антрополошког и социолошког угла, а све ће бити сагледане као својеврсно културолошко обележје савременог Новог Пазара, града у коме се све знатније преплићу културе истока и запада. Циљ рада је да се представи, опише и у крупним цртама анализира култура графита и мурала у Новом Пазару, дакле – да се укаже и на профил њихових твораца, али и на однос новопазарског становништва према овом културолошком феномену.

Биљана Анђелковић
Етнографски институт САНУ
Београд, Србија
andjelkovicb@gmail.com

**Наративи о манастиру Тумане:
Прилог проучавању ходочашћа у Србији**

Наративи о светитељима и светилиштима, као и начин на који људи реагују на те наративе у савременом периоду слабо је обрађена тема у домаћој етнологији и антропологији. У овом излагању, учињен је покушај да се празнина у погледу научне обрађености те теме делимично попуни. Излагање је засновано на истраживању и анализи наратива о манастиру Тумане, као и наратива о светитељима Светом Зосиму и Јакову Туманском. Једно од главних полазишта јесте да наративи о светитељима имају пресудну улогу у промоцији овог манастира. Због тога ће се проучити доминантан наратив о светитељима и светилишту који стварају представници манастира, али ће се проучити и перцепција тог наратива код поклоника, као и утицај наратива на појачано интересовање поклоника за овај манастир.

Драгана Антонијевић, Ана Банић Грубишић
Филозофски факултет, Универзитет у Београду
Београд, Србија
dantonij@f.bg.ac.rs; agrubisi@f.bg.ac.rs

**„Само сапун Србина спасава” – хумористичке по(р)уке о хигијени током
ковид-19 пандемије у РС**

У првим данима након проглашења ванредног стања и увођења полицијског часа због ковид-19 пандемије у РС, један од начина „борбе” и суочавања са страхом, анксиозношћу и неизвесношћу због новонастале здравствене кризе, било је стварање и дигитална трансмисија различитих фолклорних садржаја који, како су многа истраживања показала, „бујају” у доба криза. Као и у осталим деловима света, „мрежом” су почеле да се шире бројне гласине, теорије завере, савремене легенде, вицеви, шале и мимови о коронавирусу, али и о новонасталој свакодневици као последици ванредне ситуације. На тај начин створен је корпус различитих „малих” жанрова на тему коронавируса, заразе и превенције као облика вернакуларне праксе унутар дигиталног фолклора.

У раду ћемо анализирати садржај, значење и функцију хумористичких визуелно-текстуалних порука (мимова и *image macros*-а) о здрављу и хигијени, које су се стварале и преносиле путем друштвених мрежа и дигиталних медија током Цовид-19 пандемије.

Прикупљени материјал биће интерпретиран, с једне стране, у односу на глобално популарне интернет мимове као пример глокализације и трансформације у локалном контексту, а с друге – у односу на традиционалне жанрове и народне представе и знања о личној хигијени у српској традиционалној култури. Ове дигиталне фолклорне артефакте посматрамо као део вернакуларног одговора на пандемију у циљу разумевања вредности и погледа на свет.

Димитар Атанасов

Институт за етнологију и фолклористику с Етнографским музејем

БАН

Софија, Бугарска

dimitar.atanassov@gmail.com

Цвет нације: Како је божур добио српско држављанство

Рађање нација довело је до низа кардиналних промена у домену културе: традиционални идентитет, заснован на региону, задобио је национални значај и постао део стратегије масовне мобилизације. Нови значај у склопу националне идеологије задобили су наратив о прошлости и фолклор. Рађају се национални стилови у архитектури са дубоким коренима у историји, а народна ношња од регионалног феномена претвара се у део националне припадности.

Свет природе такође је претрпео суштинске промене. Национални дух (по Хердеру) добија свој материјални израз у свету биљака, којима се приписује национални идентитет. Неке биљке се осмишљавају као интегрални и органски део нације и њене историје – оне страдају, радују се заједно са људима. Представници флоре су утакани у текстове песама, у обичаје, они су учесници народних обичаја и националних ритуала, они се виде као наслеђе које конкретној нацији припада од самог почетка времена.

Прилог прати процес инкорпорирања цвета божур у српски национални пантеон из перспективе историје и историје идеолошког моделовања.

Данијела Васић

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

Београд, Србија

vasic.danijela@gmail.com

Натприродно у модерном Јапану

У Меиђи периоду (1868–1912) дошло је до трансформације Јапана из феудалне у модерну индустријску државу. Укинута су феудални поседи, спроведен је национални образовни програм, а главне државне институције трансформисане су по западним моделима. Након дугог периода самоизолације, и на пољу културе завладало је огромно занимање за све што је долазило са запада. Токио (Едо) постаје престоница, у којој се огледа одраз надолazeће модернизације. Штавише, Токио се доживљава као тачка додира Јапана с модерним, док се удаљене планинске заједнице поистовећују с прошлим временима. У циљу консолидације модерне националне културе држава се здушно ангажује у борби за сузбијање, манипулисање и омаловажавање народних веровања. Међутим, та иста народна веровања у разне фантастичне појаве истовремено имају важну улогу у утемељењу модерног у Јапану, а присуство натприродних елемената у различитим модерним дискурсима представља кључ за боље разумевање саме јапанске модерности. Јер, док је вођена битка да се мистериозно рационализује, а натприродни феномени демистификују, власти су се трудиле да свакојаке духове обуздају и поистовете с „јапанским духом”, из ког је проистекао и новоустоличени цар као врхунско натприродно биће. Свему овоме треба придодати и утемељење фолклористике, којом се поново буди интересовање за народне обичаје и усмену традицију, и опет даје предност јапанском селу уместо градског пејзажа.

Татјана Вујновић Пјевач

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

Нови Сад, Србија

tatjanavujnovic@gmail.com

Дечји фолклор као истраживачка тема Ненада Љубинковића

Истраживачка интересовања Ненада Љубинковића нису занемарила пасторче науке о народној књижевности, фолклористике и етнологије, како је он сам називао дечје народно стваралаштво. У невеликом броју радова Љубинковић је обухватио горуће теме ове области: почевши од проблема самог постојања дечјег народног стваралаштва, дефинисања појма и класификације, преко полемичких осврта на уврежене научне ставове о дечјем фолклору и појединим жанровима, све до позива „на систематску акцију спасавања онога што се још може да спасе” и на прикупљање преостале грађе.

У овом прилогу даје се аналитички преглед Љубинковићевих питања, трагања и одговора о кључним изазовима који се тичу дечјег народног стваралаштва. Ставови Н. Љубинковића о народним дечјим песама и играма, као и о стваралаштву намењеном деци, посматрају се у ширем оквиру његових промишљања традиционалне културе, особито логике животних и календарских обреда. Указује се и на пажњу коју је Ненад Љубинковић посветио приређивању и публиковању дечјег народног стваралаштва са едукативном и забавном наменом.

Ана Вукмановић
IK Klett
Београд, Србија
ana.vukmanovic@hotmail.com

Свакодневни живот града у усменој лирици

У раду ће се разматрати позиција мотива града као простора свакодневице у усменим лирским песмама. Он се јавља на почецима песама (поглед из даљине на град) или се слике града развијају као места лирске радње (сусрета). У песмама о свакодневном животу релативизује се опозиција зворено / отворено будући да у моделу града који се састоји из центра ограђеног бедемима и неограђеног подграђа, јунаци и јунакиње прелазе границе и слободно се крећу кроз отоврени простор. Наизглед статичано утврђење, динамизује се кретањем, сталним прекорачивањима у пределе – под или за градом, око града, испод, изнад или поврх града, иза или испред, спрам града, где девојке беру цвеће и захватају воду, где се срећу девојке и момци, где се одвијају породични разговори. Када се пева о девојкама које преду, везу, певају на градским ћошковима, гледају момке са прозора, простори приватног и јавног, женског и мушког, такође се отварају и сливају једни са другим. Сажетост лирског израза условљава фрагментарност слика града – калеидоскопским низањем сцена у крчмама и механама, сокацима и безистанима, на пијацама, у погледима из даљине или са прозора назиру се контуре лирског града.

Галия Степановна Грозданова-Радева
Институт за етнология и фолклористика с
Етнографски музей БАН
София, България
galiagrozdanova@abv.bg

Гвардейският представителен духов оркестър на Република България: медиатор между града и фолклора в съвременността

Текстът разглежда ролята на Гвардейския представителен духов оркестър на Република България като медиатор на фолклора по пътя му до градската музикална сцена в началото на 21. век. Гвардейският оркестър има две основни функции – церемониална и концертна. Обект на изследването е концертната дейност. За пръв път се проучва опитът, репертоарът, сценичната и медийната реализация на фолклор в концертната дейност на Гвардейския представителен духов оркестър в градска културна среда – национална и европейска. В хода на изследването са реализирани следните задачи, които определят и структурата на текста: Гвардейски представителен духов оркестър – предназначение и място в културния живот; диригент – професионален облик; репертоар – място на фолклора в него; мисия – творческа визия и творчески проекти; сцена – национален и европейски опит; медии – продукция от концертите и шоу спектаклите. Ще бъде поставен акцент върху критически ориентирани въпроси, свързани с мисията на диригента, който се опитва да наложи Гвардейския оркестър, освен като церемониален, и като концертен състав; както и с успешните музикални проекти на оркестъра, които се основават на фолклора, реализирани като сценичен и медиен продукт.

Сава Дамјанов

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

Нови Сад, Србија

koderdam@gmail.com

Град у еротској усменој традицији

Иако обележена претежно руралним контекстом, српска усмена књижевност у својој еротграфији неретко додирује урбани простор: зашто и како, у чему су специфичности таквог дискурса – нека су од питања на која ће овај рад покушати да одговори. У његовом фокусу биће и поезија, и пословице и наративна проза еротског карактера.

Georgi Dikin

Institute for Balkan Studies and Center of Thracology BAS

Sofia, Bulgaria

gdikin1992@gmail.com

**European Musical Influences in Greece from the Middle of the 19th
until the Middle of the 20th Century – An Attempt to Overview the
Main Bibliography**

The author will try to summarize and present some of the main bibliography in connection with the topic of European music and its influences over the various Greek composers and the Greek music in general during the aforementioned period. The idea of the paper is to provide more information about the literature published in the last couple of years, mainly books, articles, etc., including authors, titles of the various researches, general availability in libraries, institutions, online databases, etc. The purpose is not connected to an in-depth analysis of the various works and researches, but to solely provide valuable, well-ordered and systemized information as part of a broader attempt of creating complete catalogue that could be used by researchers and students alike, as well as by the general public interested in the subject. There could be certain differentiation of the separate researches in accordance with the central themes discussed and analyzed by the authors and their different scientific approaches and interests in relation to the subject.

Варвара Добровольская

Государственный Российский Дом народного творчества имени В.Д.

Поленова

Москва, Россия

dobrovolska@inbox.ru

**Сюжет 545В “Кот в сапогах” в русской сказочной традиции:
фольклорный канон и литературное влияние**

Сюжет 545В популярен в русской сказочной традиции. Однако имеющиеся в нашем распоряжении варианты не однородны по своей природе. Ряд текстов представляют собой канонические варианты фольклорной сказки, где вместо кота действует лисица, помогающая герою разбогатеть и взять в жены царскую дочь. Другие тексты в той или иной степени являются пересказом сказки Ш.Перро, однако и в этом случае сказочники могут использовать более привычные им традиционные фольклорные элементы. В ряде случаев текст Перро является толчком для создания своеобразной “авторской” версии сказки.

Марија Думнић Вилотијевић
Музиколошки институт САНУ
Београд, Србија
marijadumnic@yahoo.com

Етномузиколошки приступи градској музици на примеру народне музике Врања

Етномузиколошка проучавања у Србији доминантно су усмерена на сеоску народну музику. Ипак, градска народна музика била је предмет теренског бележења, али и стручних критика у Србији, а пратећи глобалне дисциплинарне токове у последњој деценији, она завређује све већу пажњу у етномузиколошким радовима. У овом излагању биће представљене методологије истраживања градског музичког фолклора. Такође, у односу на развој етномузикологије у Србији биће систематизовани приступи музичком фолклору забележеном у градовима, музичком фолклору насталом у градовима, музичком фолклору који опева градове, као и традиционалним облицима градске народне музике карактеристичним за одређене градске центре. Посебна пажња биће посвећена *врањској градској песми*, њеним мелопоетским карактеристикама, жанровској припадности и културном контексту.

Драгана Ђурић
Балканолошки институт САНУ
Београд, Србија
draganasdjuric@gmail.com

Месец у народном веровању и понашању код Срба – традиција и савременост

У народним веровањима словенских народа значајно место заузима Месец. Посебна пажња се поклањала његовим менама, као и облицима или сликама на његовој површини. Неки важни послови у кући и у пољу, као и магијске радње су започињани и обављани у зависности од тога да ли се Месец тек појавио на небу, да ли расте или је пун, да ли нестаје или је *празан*. Такође се веровало да фаза Месеца, у којој је дете рођено, утиче на његову будућу срећу у животу, али и да Месец може утицати на људе (поготову *млад* и *пун*).

У односу на традиционалне представе, савремена веровања о Месецу показују немали степен осиромашења. Иако су одређена веровања сачувана, већина је, ипак, изгубила на значају. Такође, популарност модерне астрологије је утицала и на појаву нових веровања.

У раду се, стога, разматрају традиционалне и савремене представе и веровања о Месецу. Анализира се присутност традиционалног у савременом и његове модификације, затим се истражује могуће порекло нових веровања, као и узроци који су довели до губљења старијих представа и веровања.

Бранко Златковић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

branzlat@gmail.com

Казивања о освајањима устаничких градова

Турско доба на Балкану било је време оријенталне урбанизације. Утврђена (кале, хисар, паланка) или отворена (варош, касаба, шехер) градска насеља била су најснажнија турска културна, верска, привредна, као и војна жаришта и средишта. У турским градовима живео је мали број домаћег окупираног становништва, које је претежно настањивало приградске и сеоске области. Током Првог и Другог српског устанка стога су највеће изазове и војне подухвате представљала освајања, заузимања и ослобађања добро утврђених и чуваних турских градова и паланки у Београдском пашалуку (Смедеревском сандаку). Захваљујући иницијативама Руске академије наука из Петрограда и Друштва српске словесности из Београда, током педесетих година 19. века, о тим догађајима записана су и објављена су многа мемоарска сећања махом неписмених учесника и сведока. У тим наративима, који се одликују изворном свежином народног причања, историјско искуство транспоновало се у систем усмених књижевних форми, пре свега, у предања, анегдоте и пословице.

Милина Ивановић Баришић
Етнографски институт САНУ
Београд, Србија
milina.barisic@ei.sanu.ac.rs

Теренска истраживања града у етнологији и антропологији

Теренски рад је један од најреалнијих начина за сагледавање утицаја друштвених процеса на живот и организацију становника који живе у сеоским или градским насељима. У ранијим деценијама, у етнологији и антропологији теренска истраживања претежно су обављана у сеоским заједницама док су истраживања у градовима углавном била спорадична и несистематска. За разлику од прошлости када су сеоска насеља била извори сазнања, у новијем времену су то постали градови. Значајну улогу у тој промени одиграле су миграције становника из села у градове чиме је значајно измењена њихова некадашња структура и организација живота и рада. Осим што су постали крајња одредишта миграција, градови су постали и центри индустрије што је у додатној мери одредило њихов привредни, економски, образовни, културни развој. У саопштењу ће се указати на досадашња истраживања града у етнологији и антропологији али на могућности и правце будућих истраживања.

Дејан Илић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

dejan.ikum@gmail.com

**Босанскохерцеговачке збирке српских епских песма у
Етнографској збирци Архива САНУ –
симболичко мапирање простора**

Збирке српских епских песама из Босне и Херцеговине које су део Етнографске збирке Архива САНУ у овом раду посматраће се са културноисторијског становишта, испитиваће се улога фолклорног текста у контексту. Будући да су све записане у другој половини 19. века, периоду за који је карактеристично национално буђење, борба за ослобођење, као и процеси националне консолидације, хомогенизације националних и културних идентитета, рад на сакупљању ових збирки посматраће се као један од битних фактора у овим процесима. Испитиваће се улога и место Босне и Херцеговине као фолклористички неистражене земље у контексту рада Етнографског одбора Српске краљевске академије и њене тежње да обједини српски културни и духовни простор. Нарочита пажња биће посвећена просторној распрострањености епске грађе, при чему ће се подаци о местима сакупљања и сакупљачког рада посматрати као специфичан вид симболичког мапирање Босне и Херцеговине којим се она уводи и потврђује као део српског културног простора.

Саша Кнежевић
Филозофски факултет
Пале, Република Српска
knezsa@yahoo.com

Без гусала нема разговора?

У двадесет првом вијеку оживљава појава „опјевавања” свакојаким догађаја и догодовштина које се пјевајући уз гусле снимају на ЦД-ове. Неријетко се то ради по наруџби, при чему се тарифа за писање пјесме и пјевање, према непознатим параметрима, договара између наручиоца, пјесника и гуслара. У покушају да дођемо до одговора колика је корист, а колика штета од овог типа „епизације и хероизације” данашњице разговараћемо и са учесницима овог процеса и руководиоцима гусларских савеза.

Светлана Королёва

Пермский государственный национальный исследовательский
университет

Пермь, Россия

petel@yandex.ru

Горнозаводское прошлое в современных устных нарративах (фольклорная традиция села Бым Пермского края)

Одна из лакун современной фольклористики – изучение устных нарративов промышленных поселений. Внимание исследователей распределено между “модернизированным” городом и “традиционной” деревней, а села и поселки, где имеется или имелось индустриальное производство (завод), остаются на периферии интереса. Однако их устная традиция заслуживает внимания по нескольким причинам. Несказочная проза горнозаводского населения показывает, как традиционное сознание осмысляло когда-то новые – индустриальные – формы освоения окружающего пространства. Интересен набор сюжетов, характерных для горнозаводских нарративов, а также факторы, способствующие сохранению коллективной памяти о раннем горнозаводском прошлом поселений.

Некоторые предварительные наблюдения позволяет сделать материал, собранный в 2019 г. в ходе полевых исследований лаборатории теоретической и прикладной фольклористики ПГНИУ в селе Бым Пермского края. Бымовской медеплавильный завод, основанный в 1734 г. известным уральским промышленником А. Демидовым, существовал до начала 20. в. Однако заводское прошлое до сих пор активно описывается в устных рассказах. В

местной микротопонимии доминирует “горная” семантика (холмы и возвышенности называются *Холодная гора, Белая гора, Могильная гора, Карпаты, Подкарпаты*). Материальным воплощением памяти о заводе становятся места, связанные с циклом промышленного производства (отвалы пустой руды, шлака, углежогные ямы и др.). В мужских нарративах популярны истории о шахтах и практиках их посещения как опасных мест (на спор на тройке лошадей, в советское время – подростки, в настоящее время – охотники). Предметом рассказывания становится вторичное использование заводских материалов (шлака, кирпичей от бывших заводских корпусов). В преданиях мифологизируется строительство завода, в частности пруда и плотины. Упоминается жестокость Демидова и заводских управляющих (на Бым переносится история о затопленных рабочих, отливавших для хозяина фальшивые монеты, которая первоначально связана с Невьянским заводом в совр. Свердловской области). Современный фольклор включает пересказы книжных источников: литературной беллетристики, краеведческих работ из местной библиотеки. Таким образом устная традиция помогает поддерживать горнозаводскую идентичность на территории, где демидовского завода нет уже более ста лет.

Милан Лукић

БИТИ

Београд, Србија

bitimilanlukic@gmail.com

Браћа и сестра – Сестре и брат, након свих ових година

У раду ће бити презентовани новији теренски записи из западне Србије (Зарожје, Рогачица), на читавом Балкану популарне баладе о *Браћи и сестри*, уз осврт на мотивску сличност са сродном баладом о *Сестрама и брату*, а преко њих ћемо указати и на неке недостатке Пери-Лордове теорије епске формуле, конкретно, позабавити се дилемом: да ли свако извођење песме представља креативни чин и ново стварање или је често реч о простом декламавању и репродуковању без надградње и додатих интервенција? Биће анализирана поновљена казивања различитих казивача, са истога терена, што указује на могући заједнички извор, уз напомене о атмосфери, особеностима, функционалној асоцијативности и емотивном доживљају, као и однос према Вуковом стандарду, односно мало познатим рукописним варијантама познате баладе, које су забележене у последњих сто педесет година, углавном на ширем српском етничком, језичком и културном простору.

Mirella Makurat

Institute of Ethnology and Cultural Anthropology,

Jagiellonian University

Kraków, Poland

mirella.makurat@yahoo.com

Images of the Mother of God in South Slavic Folklore and Sacred Art

In the paper I analyze selected mythical, folk and Christian influences in representations of the Mother of God with examples from Slavic folklore and art, focusing on data from South Slavia Orthodoxa. In my study I pay special attention to transformations of motifs of South Slavic folk songs and their adaptation to changing contexts.

My study is based on published and archival materials, museum queries (in Bulgaria, Macedonia and Serbia, Poland) as well as ethnographic research in Macedonia.

Suzana Marjanić

Institut za etnologiju i folkloristiku

Zagreb, Hrvatska

suzana@ief.hr

Antrozoologija zoopolisa ili „Grad na četiri noge”

Podnaslov izlaganja preuzet je iz programa Etnografskoga muzeja u Zagrebu koji se odvijao pod naslovom „Filmski četvrtak: grad na četiri noge” (istraživanje teme: Gordana Viljetić) u sklopu Odluke o proglašenju epidemije bolesti COVID-19 uzrokovane virusom SARS-CoV-2 u RH, u odnosu na koju je i Svjetska zdravstvena organizacija proglasila pandemiju. Naime, u svibnju ove godine Etnografski muzej kao prvi službeni *pet-friendly* muzej u Hrvatskoj pokrenuo je program prikazivanja dokumentarnih filmova na temu odnosa čovjeka/skrbnika i kućne životinje/ljubimca, snimljene za potrebe izložbe Etnografskog muzeja *O životinjama i ljudima* (2017.; kustosice: Željka Petrović Osmak, Tea Rittig Šiško, Gordana Viljetić), što je bila prva domaća etnozoološka izložba koja je, među ostalim, uključila i problematiku prava životinja. U kontekstu programa „Filmski četvrtak” Etnografski muzej je pozvao i svoje korisnike da podijele svoja iskustva o suživotu s kućnim ljubimcima. Jedno od pitanja koje su postavili odnosilo se i na antropologiju straha vezano uz situaciju Covid-19: „Jesu li vam i kako u vrijeme stroge izolacije i karantene pomogli u prevladavanju strahova? Pišite nam i šaljite u formi kratkih videa, priča, fotografija na e-mail pet-friendly@emz.hr.”

Inače spomenuta etnozoološka izložba sadržavala je i izložbeni segment u „urbanim životinjama“. U članku, uz navedeni zoo-filmski program, interpretirala bih navedeni izložbeni segment kao i situaciju vezanu uz kućne ljubimce u doba Covida-19 u Zagrebu, što sve čini jednu od istraživačkih niša antrozoologije.

Alexandra Milanova

Institute of Balkan Studies and Centre of Thracology BAS

Sofia, Bulgaria

alexandra.milanova@balkanstudies.bg

**Reflecting Europe: Presenting the Project “European Influences in the
Modern Urban Music Culture in the Balkans.
Bibliographic Research”**

This paper aims at presenting the ongoing project “European influences in the modern urban music culture in the Balkans. Bibliographic research”. The presentation will be given from the point of view of the initiator, who is also the author of the project proposal and research team leader.

As the title suggests, the main objective of this interdisciplinary project is to conduct a bibliographic study of European influences in the modern urban music culture in the Balkans. A significant part of the documents collected during the implementation of the project are digitized, systematized, classified and will be integrated into national and international e-infrastructures for the purpose of digital humanities. Many of these materials will be available to researchers and the public for the first time.

On the one hand, the presentation will focus on the project objectives, methodology and techniques, and expected results. On the other hand, it will present the current state of the research, the implementation of new approaches as well as difficulties and challenges faced by the team. In addition, I will share insights on how to overcome such research roadblocks, even in time of global COVID-19 lockdown.

Магда Миликић

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

Рашка, Србија

magdamilikic95@gmail.com

Теренско истраживање о народној медицини

У раду се анализирају резултати теренског истраживања које је обављено у мају 2020. године. Замолили смо саговорнике да нам причају на које све начине човек може користити биљке и животињске супстанце како би отклонио одређени здравствени проблем; поред тога, питали смо их које се још праксе у исту сврху могу примењивати, мислећи при томе на тзв. народну хирургију, односно магијску медицину. Разговарали смо укупно са једанаесторо људи. Већина је женског пола (девет), док су два испитаника мушкарци. Саговорници су различите животне доби: најмлађи има двадесет пет, а најстарији седамдесет једну годину. Четири саговорника живе у Рашки или у њеној околини, један у околини Трстеника, три у Баошићима, један на Цетињу, један у Београду и један у околини Смедерева. При анализи прикупљене грађе акценат ће бити на повезивању исказа саговорника са жанровима народне књижевности, и то пре свега са веровањима и басмама. У раду ћемо, између осталог, установити најчесталије праксе народне медицине, те открити постоје ли неке које су познате људима независно од доба или места у коме живе (и оног из ког потичу).

Јована Милованчевић

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

Београд, Србија

jmilovancevic@yahoo.com

Фолклорно порекло мотива, тема и слика у простору града кроз збирке „Ждрело” и „Улица” Новице Тадића

У раду ће бити разматран појам *града* као истакнуте теме, мотива или амбијента у збиркама Новице Тадића „Ждрело” (1981) и „Улица” (1990) са успутним освртима и на његово потоње стваралаштво. Тежиште рада биће усмерено на истраживање фолклорног порекла мотива, слика, приказа града и градског амбијента у одабраном делу стваралаштва овог аутора. Пажњу ћемо посветити и необичном начину транспоновања већ постојећих фолклорних образаца и елемената у савремени контекст којим доминира слика града као простора у којем су смештене песме Новице Тадића. Кретаћемо се и трагом фолклорних облика као што су бајке, гаталице, загонетке и обратити пажњу на поступак њиховог преосмишљавања у складу са промењеним амбијентом и начином живота. Поменућемо и специфични поетски однос Новице Тадића према појму хронотопа, те опозицијама своје/туђе, близу/далеко, светло/тамно. Посебан део рада биће посвећен статусу појединца у градском окружењу, кроз чију слику препознајемо облике фолклорно-митолошке свести.

Александра Миљановић

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

Београд, Србија

aleksandra.miljanovic1@gmail.com

Прогоњена деца у српским народним бајкама

У раду се тумаче бајке српског усменог корпуса у којима се као главни јунаци обликују ликови прогоњене деце, при чему се посебно анализирају бајке које припадају кругу народних приповедака о деци остављеној у шуми и кругу приповедака о прогоњеној јунакињи и њеној деци. Анализа тежи да осветли различите аспекте специфичне за овај тип бајки, попут мотивације прогоњења и природе јунака прогонитеља и прогоњеног, али и да укаже на различите теоријске приступе бајкама у којима су главни јунаци деца.

Марија Миљковић

Филозофски факултет, Универзитет у Приштини

Косовска Митровица, Србија

miljkovicmarija@gmail.com

Кад кум иде, сва се земља тресе. Спречи ти је кум него род: Записи са терена о народној установи кумства на северу Косова и Метохије

У народној традицији Срба постоје четири врсте кумства (венчано, шишано, крштено и кумство из нужде/невоље), а ова народна установа позната је и осталим словенским народима. Значајна је улога кума у обичајима животног циклуса појединца, првенствено у обредно-обичајној пракси која се односи на рођење детета. Како се веровало да кум позитивно утиче на јединку и целу његову породицу, указивано му је велико поштовање, док се грех почињен над кумом сматрао тешком повредом етичког начела и строго је санкционисан. Уколико се породица суочавала са одређеним проблемима (рађање болесне или само женске деце, њихово умирање и слично), уз одређене обредно-обичајне радње прибегавало се тражењу новог кума у циљу промене постојећег стања. Неретко се дешавало да нови кум буде и припадник друге вере односно иноверник.

У раду ћемо представити резултате истраживања ове народне установе спроведеног на северу Косова и Метохије. Ослањајући се на записе са терена, њиховом анализом, покушаћемо да покажемо „живавост” односно отпорност обредно-обичајне праксе и веровања у вези са народном установом кумства, али и постепено и полако губљење правог значења ове народне установе код млађе популације.

Данијела Митровић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

danijelamitrovic.16@gmail.com

Стваралачки процес у теорији формуле и интертекстуалности

У раду ће се испитивати стваралачки процес у усменом и писаном стваралаштву кроз теорију формуле Алберта Лорда и Милмана Перија и кроз теорију интертекстуалности. Користећи компаративни метод, покушаћемо да укажемо на сличности (али и разлике) које постоје између ове две теорије које се баве наизглед диспаратним процесима уметничког стварања. Наиме, теорија формуле, која говори о „калупима“ у које усмени певачи стављају своје стихове, у извесној мери се поклапа са теоријом интертекстуалности. У одјецима других текстова, у датом тексту можемо открити оне идеје и осећања која су различити писци успешно изразили, а на која се дати писац позива и која призива у свој текст у који је референце уткао. Да ли се и у којој мери та спрега разликује од механизма који се активира при употреби формула које певачи користе након што су се оне успешне петрификовале у репозиторијумима формула којима певачи располажу? У средишту овог рада биће управо та дилема коју је потребно додатно осветлити и указати на потенцијалне додирне тачке процеса усменог и писаног стваралаштва.

Марина Младеновић Митровић
Институт за књижевност и уметност
Београд, Србија
marinamladenovic@hotmail.com

**Збирка народних приповедака Милоша Ивковића
у светлу савремене фолклористике**

Милош Ивковић (1880–1950), дијалектолог и професор, забележио је 19 народних приповедака (АСАНУ–ЕЗ–134) у Ресави у периоду 1903–1905, у селу Стрмостену и у Свилајнцу, од три казивача. Све су акцентоване и штампане у *Српском етнографском зборнику* скоро без измена, што је, гледајући зборник у целини, реткост и сведочи о изузетно позитивном односу Веселина Чајкановића према Ивковићевом раду. Збирка је била предмет различитих дијалектолошких и лингвистичких истраживања. У раду се испитује однос Александра Белића и Веселина Чајкановића према Ивковићевој збирци, однос фолклористике и дијалектологије, сагледава се проблем аутентичности у дијахронијској и синхронијској перспективи, као и репертоари приповедача, односно њихов поглед на свет.

Драгољуб Перић

Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду

Нови Сад, Србија

dragoljub.peric@ff.uns.ac.rs

Сајберпростор и урбани фолклорни наративи

Нелинеарни и нехијерархијски виртуални свет показао се као посебно погодно тле за експанзивно ширење одређених (традиционалних) фолклорних форми, попут предања. Хиперпростор је, својом неструктурираношћу, али и свешћу аутора о неометаној могућности размене наратива унутар виртуалне заједнице, призвао ситуацију праприповедања, формирајући групу равноправних наратора међу којима постоји интеракција. Предстојеће истраживање заснивало би се на двадесетак насумично одабраних фолклорних наратива (махом предања и блиских форми – прича о духовима, о сусрету с ванземаљцима, о путовању кроз време, о искуствима прекогниције и т. сл.) и десетоструко више наратива – коментара на почетни пост (као одговор, тј. властиту меморату, реакцију анонимних наратора на иницијални наратив, типа „и ја сам нешто слично доживео/-ла“), доступних на сајту „Исповести“ (<http://ispovesti.com/>), а имало би за циљ да, прегледом основних типова наратива, понуди неку савременију типологију урбаних предања, будући да се неке (сада већ традиционалне међународне) класификације показују несаобразне и неадекватне када се примене на новију грађу. Интернет као медиј који омогућава нецензурисано ширење и бокорење прича (од иницијалне нарације ка нарацији-одговору) постао је тако простор који презервира и генерише једну од највиталнијих и најаморфнијих традиционалних фолклорних форми – усмено предање, дајући му не само нови живот, већ и неке специфичне тематско-структурне особености, што ће бити показано овим истраживањем.

Веселин Петровић

Институт за српски језик САНУ

Београд, Србија

veselinpetrovic@gmail.com

**Зооними у Вуковом *Рјечнику* у поређењу са
зоонимима пријепољског краја**

Зоонимија, као грана ономастике (која је лексикографска дисциплина), има дубоке корене у историјској, културолошкој и традиционалној патријархалној равни српскога народа и српскога језика.

Вуков *Рјечник*, као лингвистички, али такође и (ништа мање битан) историјски и културолошки споменик српске народне традиције, садржи велики број (дефиницијâ) свих ономастичких категорија, и у овај реферат изнеће њихов однос према (стриктно) зоонимском систему једног руралног дела општине Пријепоље, која се, за ову прилику, може посматрати као репрезент југозападног дела Републике Србије – краја који је, услед слабог привредног и економског развоја, једна од последњих руралних оаза у којој се још увек (али истовремено и све мање и теже) могу забележити традиционалне вредности свакодневног живота српског сељака.

Соња Петровић

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

Београд, Србија

sonja.petrovic@fil.bg.ac.rs

Причања о Косовском боју и јунацима у савременим теренским записима из Србије

У излагању ћемо анализирати причања о Косовском боју и косовским јунацима која су забележена у теренским збиркама студената Филолошког факултета у Београду током протеклих петнаестак година (збирке су настале у оквиру предмета Теренско истраживање фолклора, који предајем од 2006. године).

Будући да теренске записе одликује велика разноврсност у географском, тематском и методолошком погледу, и да представљају део шире разговорне целине, овом приликом ћемо указати на доминантне жанрове, теме, мотиве и начин њихове интерпретације, облике конструисања сећања и њихове културне функције, типове наративне поступке. Осврнућемо се и на однос казивача према традицији и питањима њене „истинитости”, као и на улогу контекста за обликовање причања и издвајање конкретних причања из ширег разговорног дискурса.

Валентина Питулић

Филозофски факултет у Приштини

Косовска Митровица, Србија

valentine.pitulic@pr.ac.rs

Обредни хлебови у традиционалној култури Срба на Косову и Метохији

На простору Косова и Метохије традиција неговања култа хлеба врло је развијена. Обредни хлебови, као бескрвна жртва појављују се у обредима прелаза (рођење, свадба и смрт) и представљају важан моменат у оквиру етнопсихолошке заједнице која је на овај начин ступала у контакт са предачким наслеђем. Обредни хлеб се појављује приликом прве иницијације (рођење) када се меси обредни хлеб који мајка носи ћерки која је добила дете. Приликом сватовског обреда изнад невестине главе ломи се хлеб ради берићета и представља бескрвну жртву у служби добијања берићета од божанства брака. У последњем обреду прелаза (смрт) такође се меси обредни хлеб у кући покојника који се носи на гробље и тамо се дели онима који присуствују сахрани. Он ће се (у облику малих колача) делити и на задушницама. Култ обредних хлебова појавиће се и на слави, приликом прослављања Божића, приликом почетка сетве и они имају важну улогу на целој територији Косова и Метохије. Показаћемо на који начин је обредни хлеб на Централном Косову присутан и приликом породичног обедовања, где домаћин преузима улогу инкарнираног претка, где ломљење колача представља сакрални чин. Приликом теренског истраживања уочили смо да постоје извесне разлике у облику и украшавању обредних хлебова, имајући у виду централни и динарски варијетет (по Јовану Цвијићу), тако да ћемо показати утицај миграционог кретања у формирању култа хлеба.

Данијела Поповић Николић

Филозофски факултет, Универзитет у Нишу

Ниш, Србија

daniijela.popovic.nikolic@filfak.ni.ac.rs

Рукописна заоставштина Легата Тихомира Р. Ђорђевића у Народној библиотеци Србије

У Народној библиотеци Србије 1945/46. године формиран је Легат Тихомира Р. Ђорђевића, целина која је садржала личну библиотеку српског научника, преписку, рукописну заоставштину и другу разноврсну грађу. Заштићена убрзо након његове смрти (1944), старањем његове сестре Д. Јанковић, рукописна заоставштина Тихомира Ђорђевића предата је трезору Народне банке Србије 1944. године, а годину дана касније прикључена новоформираном Легату. Она садржи рукописе из области етнографије, фолклористике, музеологије, историје културе итд. У овом раду представљају се резултати истраживања статуса народне књижевности у Ђорђевићевим рукописима. Региструју се у међувремену објављени текстови, они који су у припреми за објављивање, као и грађа коју је Т. Ђорђевић припремио допуњујући неке већ објављене радове, збирке и монографије. Из пописа рукописне заоставштине издваја се и анализира статус материјала који припада области усмене књижевности, било да је реч о грађи, његовој и оној коју су прикупили други (судбина рукописа С. Илића) или разноврсним прилозима и освртима на усменоуметничке феномене.

Ана Савић

Институт за књижевност и уметност

Београд, Србија

anagarsija93@hotmail.com

**Београд у сећању – приповедно уобличавања сећања на јавни и
културни живот града**

Рад испитује фрагменте из аутобиографских сећања Милоша (Мише) Јевтића (р. 1936), дугогодишњег главног уредника и новинара Другог програма Радио Београда, те аутора култне емисије *Гост Другог програма* (1974–2003). Разматрају се анегдоте и сећања на лична познанства са знаменитим личностима које су обележиле јавни и културни живот Београда од средине педесетих година 20. века, позната градска места и урбани амбијент Београда наспрам периферног и свакодневног. Аутобиографска сећања обухватају осврт на студентске дане и прве сусрете са урбаном средином, те животне приче саговорника осветљавају и процес адаптације на градски амбијент и академски начин живота. У раду се промишљају начини вербализације и приповедног уобличавања сећања.

Снежана Самарџија

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

Београд, Србија

markosoft91@gmail.com

Златна свирала.

Ненад Љубинковић о збирци Симе Милутиновића

Мало је фолклориста, и у светској и у националној науци, који су истраживали толико различитих и важних тема, како је то чинио Ненад Љубинковић. Од првих студија с краја педесетих година прошлог века до последње монографије, објављене 2018, Љубинковић је осветљавао готово све феномене усменог стваралаштва и традицијске културе; приредио је драгоцену издања старијих истраживача, уредио више зборника савремених промишљања о усменом стваралаштву. Изучавао је српску баштину у широком распону: од поетике најстаријих записа, до урбаног и дечијег фолклора или обележја постфолклорних форми; од једне песничке слике и формуле, преко репертоара певача, до контекста импровизација и повезаности умотворина са историјским, друштвеним и политичким приликама, које се одражавају на варијанте, усмене родове и врсте, афинитет стваралаца, укус публике, бележење и приређивање грађе за штампу. Писао је о најзначајнијим темама српске епике, попут косовских бојева, епске биографије Марка Краљевића, устаничке епике, али и о особеностима лирског исказа. Полемисао је о генези *јуначких* песама, најпознатијој балади са ових простора, реконструкцијама старе српске митологије. Међу Вуковим певачима, нимало случајно, предност је дао Старцу Милији, док је из корпуса усмене грађе бележене кроз 19. век, нарочит значај придавао *Пјеванији црногорској и херцеговачкој* Симе Милутиновића. Овом приликом биће издвојена управо монографија Ненада Љубинковића посвећена Сарајлијиној збирци, уз осврт на значај теме и рецепцију овог приступа у српској фолклористици.

Биљана Сикимић

Балканолошки институт САНУ

Београд, Србија

biljana.sikimic@bi.sanu.ac.rs

Акције скојеваца у Београду 1941: између усмене историје и романсиране историографије

Захваљујући великом броју сведочанства („сећања”) учесника покрета отпора архивираних углавном у Историјском архиву Београда, као и објављених сећања учесника у форми романсиране историографије, могуће је персонализовати многе учеснике антифашистичких акција изведених у граду Београду у периоду 22. јуни – новембар 1941. Прилог полази од сећања у форми усмене историје снимљеног 2012. године са саговорницом која је као девојчица основношколског узраста била ангажована као курир покрета отпора. У питању је хибридни наратив у коме је перспектива детета комбинована са саговорничиним накнадним сазнањима и животном искуству будући да је од дешавања из 1941. до тренутка вођења разговора прошло 70 година. Њена сећања на изведене акције (паљење новина „Ново време” и курирске обавезе) у раду се анализирају на фону постојеће документарне и историографске грађе широког жанровског и идеолошког спектра чија је пропагандна употреба довела до својеврсне митологизације актера у популарној култури и пародирања у савременом фолклору.

Зоран Стефановић

Центар за уметност стрипа — Удружење стрипских уметника Србије

Београд, Србија

zstefanovic@rastko.net

Градови српског и руског фолклора у београдском стрипу

Приказивање словенског фолклора у стрипу реалистичке стилизације – укључујући и упечатљиве приказе градова – добило је импулс из популарне културе 1930-их, нарочито из Сједињених Америчких Држава. У Београду, једном од европских центара стрипа тог доба, српски и руски фолклор постали су утицајан нови жанр у ликовном приповедању, потпуно сагласан глобалном духу времена. Од посебне су важности ликовне представе градова у разним верзијама Баш-Челика, као и оне по пушкиновским мотивима. Анализирају се радови главних стрипара који су деловали у Београду, као што су Ђорђе Лобачев, Константин Кузњецов, Владимир Жедрински, Здравко Сулић и Здравко Зупан, уз осврт на радове Загрепчанина Андрије Мауровића. Утврђени су стилски правци стрипова. Разматрају се класична словенска илустрација и сликарство, који су неретко били надахнуће за ове стрипове – особито од Алфонса Мухе, Ивана Билибина и Николаја Рериха на размеђу 19. у 20. век; затим утицај међуратног америчког стрипа, филма и модерне архитектуре на Београд, као и однос стрипа са каснијим медијским адаптацијама: филм Војислава Нановића, књижне илустрације Боба Живковића и сликарство Петра Меселције. Улога стрипске архитектуре, фантазијског урбанизма, у грађењу заједничког фикционог света српског и руског фолклора створила је језгро словенског мултиверзума, унутар *Београдског модела трансмедијалног приповедања*.

Марко Стојановић

Етнографски музеј у Београду

Београд, Србија

marko.stojanovic@etnografskimuzej.rs

Наративи етнотуризма и псеудонаслеђе

Понуда угоститељских објеката, смештајних капацитета и лаичких етнографских поставки у оквиру деловања посебног туристичког вида – етнотуризма, у одређеном дискурсу представља самоодређујуће невербалне наративе. Личне историје учитаване у претпостављено изворно колективно сећање преточене су у конкретне конструкције о „народном животу” и оличене у, често еkleктички схватаном, садржају гастрономских јеловника и сеоских ентеријера у којима се обавља туристичка функција ноћења, те поготово изложених колекција изобичајених предмета некадашње свакодневне употребе у култури привређивања, становања и облачења. Практиканти етнотуризма, туристичке организације и промотивне активности у медијима, на тај начин отварају комуникационе канале са претпостављеним и реалним припадницима циљних група за конструисање нових псеудо наратива о етнографском наслеђу.

Бошко Сувајџић

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

Београд, Србија

bosko.suvajdzic@mts.rs

**Ненад Љубинковић или
велики замах „критичке фолклористике”**

У раду ће бити речи о научном раду једног од најзначајнијих српских фолклориста на размеђи векова, почев од Љубинковићеве докторске дисертације *Пјеванија црногорска и херцеговачка Симе Милутиновића Сарајлије* (1992), преко изузетне књиге *Трагања и одговори. Студије из народне књижевности и фолклора I* за коју је добио престижну награду за науку Вукове задужбине (2010), до последњих научних синтеза. Све ове књиге представљале су датум у српској фолклористици, али и изазивале низ научних полемика и спорења.

Ненад Љубинковић је у јавности важио за аутора полемичког тона и жестоке природе. Представљање српског фолклора у његовим студијама и огледима често је прикривено, а понекад и неприкривено полемисање са највишим ауторитетима у области фолклористике. У поимању тзв. „критичке фолклористике” Ненада Љубинковића неке општеприхваћене научне истине су оповргнуте, неке су потврђене, неке пак извргнуте критици.

Веселка Тончева

Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей БАН

София, България

vestonch@gmail.com

Градско-селският тип песни в България от края на 19. и началото на 20. век – словесно и музикално съдържание

Текстът ще се обърне към един определен период от историята на българската музикална култура – края на 19. и първите десетилетия на 20. век, в който в България се налага и придобива популярност градската песен, но се изпълняват все още и селски песни. При възникването на първите наши градски песни репертоарът на града и селото е почти еднакъв и това води до взаимни влияния в песенните образци. Постепенното навлизане на западноевропейска музика от различни жанрове води до своеобразно „пречупване“ към градското измерение на музикалната ни култура. По-късно градската песен се разпространява и в селата, където намира добър прием, смесва се със съществуващия репертоар и става важен елемент от развлечението.

В текста ще бъдат разгледани словесно и музикално конкретни песенни примери, в които могат да се наблюдават смесвания на градски и селски песенен фолклор и песенни интонации от двата типа. Това са „градски песни, близки по строеж на текст и мелодия до селската песен“, според класификацията на типовете градски песни, направена от етномузиколога Н. Кауфман.

Бранко Ћупурдија

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

Београд, Србија

Branko_Cupurdija@vektor.net

Ојкан из Дрежнице: Значење објављених песама

Предмет рада су аутори, који су се стицајем историјских и личних ситуација нашли у прилици да сакупљају и објављују кратке песме, ојкане, из Дрежнице, на тремеђи Горског котара, Хрватског приморја и Лике. Углавном је реч о учесницима Другог светског рата који су, бавећи се публицистичким радом, приповедањем и мемоарима, забележили и објавили и одређен број песама и запажања о песмама. То су, посматрани хронолошким редом, Ковачевић Вељко (1961, 1985), Јанчић-Старц Јелена-Јела (1971, 1982), Томић Зрнић Ранка (1975, 1977), Томић Ђурађ (1980), Јурић Вера (1982), Маравић Гојко-Гајић (1982), Метикош Драгиња (1982) и Боснић Буде (2005). Они су, у својим књигама или појединим зборницима, од којих је напознатији Партизанска Дрежница (Карловац, 1982), објавили око четрдесет песама. Тај подухват је значајан из више разлога. Прво, спасен је од заборављања и сачуван за даља истраживања одређен број песама. Друго, указано је, посебно у радовима Јелене Јанчић-Старц, на друштвено-историјски контекст у коме су песме извођене. Треће, речено је, посебно у тексту Гојка Маравића-Гајића, шта су те песме значиле генерацији људи која их је певала. Четврто, у песми коју је забележила Вера Јурић указано је на начин певања („Нисам била, нисам била, талијанска љуба, / чувала сам, чувала сам, / у шуми голуба”). Пето, показало се, приликом

прославе прве годишњице устанка у Хрватској, одржане у Дрежничком пољу на Св. Илију 1942, да су песме и кола извођени у народу, али и да је културни програм, кога су припремили пионери, омладина и глумци из Загреба, извођен на сцени (песма, плес, игрокази). Највредније стране поменутих фолклорних записа, у којима превладавају мотиви борбе за слободу и љубави, треба тражити у чињеници да су их забележили људи који су познавали и упражњавали тај фолклор. У настојању да се потпуније вреднује оно што је забележено и објављено, углавном до 1982, треба имати у виду да су властита истраживања, проведена у периоду од 1985. до 2020, изнедрила око 1050 (необјављених) песама, везаних за око 30 тема, и десетак начина певања.

БЕЛЕШКЕ

На задњој поткорици ЦИП ставити

УФС

УДРУЖЕЊЕ
ФОЛКЛОРИСТА
СРБИЈЕ

Универзитетска
библиотека
"Светозар Марковић"

Центар за културу
"Вук Караџић",
Лозница

Научнообразовно културни центар

„Вук Караџић” Тршић